ta ir geležinė yla. Minėtini kapuose aptikti geležinis peilis, lazdelinis smeigtukas, žalvario įvijų liekanos.

Surastos įkspės leidžia nustatyti ištirtų pilkapių chronologiją. II pilkapio kape Nr. 1 rasta akinė segė priklauso O. Almgreno išskirtai pagrindinei serijai (52 tipas). Ji datuojama I a. antrąja puse. Ankstyvi ir kiti kapų radiniai - plokšteliniai antsmilkiniai, apskrito pjūvio apyrankės, keturkampio pjūvio apyrankė suapvalintais galais - datuojami I a. pab. - II a. Taigi Paragaudžio pilkapynas naudotas I-II m.e.a.

Kai kurie kapų kompleksai padeda patikslinti atskirų dirbinių chronologiją. Minėtame II pilkapio kape Nr. 1 be akinės segės ir apskrito pjūvio apyrankės buvo rasta žalvarinė antkaklė pridėtais tuščiaviduriais galais. Visi ankstyvesni šio tipo antkaklių radiniai buvo atsitiktiniai, tiksliau nedatuoti. Aptarto kapo radiniai leidžia trimitinių antkaklių tuščiaviduriais galais pasirodymo pradžią Lietuvoje sieti su I m.e.a. pabaiga.

Birutė Salatkienė

KALNELIŲ PILKAPIAI

Kalnelių (Šiaulių raj.) archeologiniai paminklai buvo kalvelėje apie 300 m į P nuo Kužių miestelio tarp plento Šiauliai-Kuršėnai ir geležinkelio Šiauliai-Klaipėda. Didžioji kalvelės dalis suardyta kasant smėlį, o likusioje dalyje buvo senos kaimo kapinaitės. Apie pirmųjų m.e. amžių kapus nieko nebuvo žinoma. 1982 m. rudenį, tiesiant kelią, pradėta kalvelę lyginti. Tuomet ir buvo atrasti pirmieji kapai. Tų pačių metų rudenį ir 1983 m. pavasarį Šiaulių "Aušros" muziejus kalvelėje atliko archeologinius tyrinėjimus.

Kalvelės plotas buvo 492 m^2. Tai buvusios stambios kalvos PR šlaitas, suardytas kasant duobes XIX-XX a.pr. kapams, I ir II pasaulinio karo apkasus, bomboms ir sviediniams išrausus duobes. Ypač suardytos R, ŠR ir Š kalvelės dalys, geriau išlikęs P ir PR bei PV šlaitas.

Iš viso buvo ištyrinėtas 231 m^2 plotas. Surasta 7 akmenų vainikų fragmentai. Iš šių fragmentų neįmanoma net apytikriai nustatyti akmenų vainikų skersmens. Kalvelės viršūnėje ŠV krašte buvo akmenų vainikas Nr. 3, į PV nuo jo 3-3,5 m atstumu - akmenų vainiko Nr. 1 liekanos. Beveik kalvelės papėdėje į R nuo akmenų vainiko Nr. 1 išlikęs akmenų vainiko Nr. 2 fragmentas, šiaurinėje pusėje užlenktas stačiu kampu. Šio vainiko viduje buvo vyro kapas Nr. 8. Per 5 m į PV nuo akmenų vainiko Nr. 1 atrasta nedidelė akmenų vainiko Nr. 6 dalelė. Kalvelės P, geriausiai išlikusiame šlaite, buvo aptikta dar 3 akmenų vainikai. Akmenų vainikas Nr. 4 buvo į PR per 6-8 m nuo vainikų Nr. 1 ir 2, jis yra pats didžiausias ir leidžiasi tiesia linija kalvelės šlaitu žemyn iki papėdės. Netoli kalvelės viršūnės prie jos puslankiais iš P ir Š prijungti vainikai Nr. 5 ir 7. Vainiko Nr. 5 viduje buvo 2 kapai - dvigubas kapas Nr. 10-11 ir kapas Nr. 17. Vainiko Nr. 7 viduje buvo kapas Nr. 16.

Akmenų vainikai sukrauti iš stambių 1x0,8x0,5 m akmenų, daugiausia viena eile. Tik akmenų vainiko Nr. 4 vidurinė dalis - iš dviejų eilių. Akmenys sukrauti ant maišytos žemės. Nieko negalima pasakyti apie pilkapių aukštį, sampilus.

Ištyrinėtame plote aptikta 18 kapų, iš kurių tik vyrų kapai Nr. 8 ir Nr. 18 išliko sveiki, o visi kiti daugiau ar mažiau apardyti. Rasta 6 vyrų, 5 moterų ir vienas vaiko kapas (kiti nenustatyti). Iš 18 kapų 6 kapai buvo be įkapių.

Kapų gylis nevienodas. Akmenų vainikų pagrindų lygyje buvo

kapai Nr. 7, 8, 9, 10, 11, 16, 17, 18, nors neaišku, kuriems vainikams skirtini kapai Nr. 7, 9 ir 18. Kiti kapai 20-50 cm aukščiau, todėl atrodo, kad jie buvo įkasti į pilkapių sampilus. Pvz., vaiko kapas Nr. 3 buvo 20 cm aukščiau akmenų vainiko Nr. 1. Kapų duobių kontūrai neišryškėjo, kiek ryškesnis kontūras tik vyro kape Nr. 8 akmenų vainike Nr. 2.

Laidojimo kryptis įvairi, bet vyrauja Š, ŠV, PV, P. Mirusieji laidoti ištiestomis kojomis, rankų padėtis nevienoda. Išliko tik 3 kapai, iš kurių galima nustatyti rankų padėtį. Vyro kape Nr. 3 dešinė ranka padėta ant kairio klubo (kairė neišliko), vyro kape Nr. 18 rankos buvo sukryžiuotos ant krūtinės, o moters kape Nr.14 dešinė ranka sulenkta stačiu kampu, o kairės plaštaka guli ant kairio peties.

Beveik visuose kapuose ties pėdomis, ties klubais ir ties galva aptikta 0,3x0,2x0,2 m akmenų.

Vyro kape Nr. 8 aptikta 1-1,2 m skersmens 12-15 cm storio ugniavietė, kuri sunaikino visą kairę krūtinės pusę iki klubų, kiti kaulai ir akmenys apdegę.

Kalnelių pilkapiuose iš viso rasta 59 archeologiniai dirbiniai, 25 iš jų atsitiktiniai.

Rasta darbo įrankių. Tai dalgis, peilis tiesia nugarėle, 3 peiliai-pjautuvėliai, pjautuvėlis ir kirviai. Visi darbo įrankiai rasti kojų srityje, ties blauzdomis, išskyrus peilį-pjautuvėlį vaiko kape Nr. 3, kur jis buvo padėtas iš dešinės krūtinės pusės. Du peiliai rasti atsitiktinai. Kirviai padėti taip pat įvairiai. Kapuose Nr. 7 ir 8 - skersai kapo ties kairiuoju blauzdikauliu, kape Nr. 10-11 - žemiau dešinės pėdos, kotu aukštyn, o į kapą Nr. 18 kirvis buvęs įdėtas šalia karsto, iš kairės, kotu žemyn.

Iš ginklų rasta tik 3 įmoviniai ietigaliai, vienas iš jų at-

sitiktinis. Kape Nr. 10-11 ietigaliai buvo ties pėdomis viršūne žemyn, o kape Nr. 18 iš kairės galvos pusės kiek aukščiau kaukolės.

Papuošalų rasta daugiau ir įvairesnių. Iš vyrų kapų tik Nr.18 buvo su papuošalais - kūgine antkakle ir skydeline sege. Rastos 4 kūginės antkaklės: 1 vyro kape, 2 moterų kapuose, viena atsitiktinai. Smeigtukų atrasta 5: 2 statinėliniai, vienas iš jų atsitiktinai, kitas kape Nr. 2 krūtinės srityje, 2 nuokamieniai kape Nr.9 ties kairiuoju smilkiniu ir kape Nr. 14 ties klubais skersai kapo. Atsitiktinai rasta geležinio lazdelinio smeigtuko galvutė. Apyrankių buvo rasta daugiausia - 12. Iš jų 9 - juostinės, pora įvijinių, viena apvalaus pjūvio, puošta akiniu ornamentu. 6 iš jų rastos kapuose, kitos atsitiktinai. Dar buvo rasta žalvarinė diržo sagtis, žalvarinės grandinėlės fragmentas, dvi žalvarinės ornamentuotos tūtelės, 7 žalvarinės gaubtos skardelės, žalvarinių įvijėlių fragmentai. Remiantis kapuose rastais radiniais, pilkapiai datuotini II-IV a.

Tyrinėtame plote po kapais ir akmenų krūvomis atrasti 8 židiniai. Jų skersmuo 0,5-1,8 m, gylis 35-50 cm, pjūvis plokščias, tik židinių Nr. 5 ir Nr. 7 - pusapvalis. Židiniuose Nr. 1, Nr. 5 ir Nr. 8 buvo apdegusių akmenų. Ypač išsiskiria židinys Nr. 8. Jo skersmuo 2,5 m, pjūvis pusapvalis, gylis 30 cm. Jo degėsių sluoksnis labai intensyvus, yra keli apdegę akmenys. Šis židinys buvo įrengtas kalvelės PR pašlaitėje, gilokoje duobėje.

II perkasoje kalvelės PR šlaite buvo atrastos 2 stulpavietės. Nuėmus akmenų vainikus ir 20-50 cm maišytos žemės sluoksnį, išryškėjo dar kelios stulpavietės. Iš jų matyti, kad čia būta dalies (2x2 m) keturkampio stulpinės konstrukcijos pastato, kurio kampe buvo 50 cm skersmens židinys.

Visa tai rodo, kad prieš laidojant šioje kalvelėje būta gyvenvietės. Kadangi nerasta radinių, leidžiančių tiksliau datuoti gyvenvietę, tegalime pasakyti, kad kalvelėje žmonių gyventa I tūkst. pr.m.e.

Jonas Stankus

PRIBITKOS PILKAPIAI

Paminklas yra Plungės rajono Tverų apylinkėje, apie 4 km į R nuo Tverų miestelio, kairėje kelio Tverai-Varniai pusėje. Pilkapius jau XIX a. pabaigoje minėjo F. Pokrovskis, vėliau P. Tarasenka. Nurodoma čia esant 10 pilkapių su akmenų vainikais. Dabar miške apie 25-30 m nuo kelio į Š rasti 4 pilkapiai. Galimas dalykas, kad toliau miško tankumoje yra dar vienas kitas išsklaistas pilkapis. Bet jie aiškiai neišsiskiria. Dalis jų buvę pamiškėje ir suardyti kasant žvyrą. Vieno pilkapio likučiai prie žvyrduobės krašto aptikti ir ištirti 1981 m. (ATL 1980 ir 1981 metais. V., 1982, p. 97).

1982 m. MAII ištyrė likusius 4 pilkapius. Jie buvo apsupę stambesniais ir jaunesniais medžiais, krūmais. Pilkapių sampilai siekė nuo 40 cm iki 115 cm aukščio, kelių pakraščiais matėsi iš žemės išlindę akmenys. Jie nevisai vienodos formos. Vieni iš jų apvalūs - pilkapiuose Nr. 1, 4, kiti - šiek tiek ištęsti, ovalo formos - Nr. 2, 3. Dydis jų nedaug tesiskiria. Pirmasis - 14x14 m, antrasis - 10x12 m, trečiasis - 10x11 m, ketvirtasis - 10x10 m dydžio.

Pilkapiai supilti iš gretimai esančios žemės - smėlio, žvyro, kai kur su molio priemaiša. Pilkapio Nr. 1 sampilą iš P, V ir Š pusių juosė dar 40-80 cm pločio ir 25-35 cm gylio griovelis. Prie